

Forsvarsdepartementet
Postboks 8126, Dep
0032 Oslo

Dato:
11.03.2024

Vår referanse:
24/00344-2

Saksbehandler:
Susanne Knoph Larsen

Deres referanse:
23/11340-2

FFIs innspill til høring av forslag til endringer i åndsverkloven

FFI har følgende kommentarer til høringsnotatet:

De foreslåtte endringene i åndsverkloven mv. angår gjennomføring av to EU-direktiver på opphavsrettens område.

Etter vårt syn er det en fordel at norsk rett i stor grad er harmonisert med EU-retten på immaterialrettsområdet, inkludert lovgivningen om opphavsrett og nærstående rettigheter, spesielt sett i lys av den raske teknologiske utviklingen og stadig mer digital og grensekryssende bruk av opphavsrettslig beskyttede verk og andre vernede arbeidere.

Bestemmelsene i digitalmarkedsdirektivet om tekst- og datautvinning (TDM) - særlig avgrensingsreglene for forskningsinstitusjoner/forskningsformål - er spesielt interessante for FFI. Instituttet driver utstrakt forskning basert på data fra åpne kilder (både norske og utenlandske), for eksempel i forskning på påvirkningsoperasjoner.

Våre innspill er derfor i hovedsak knyttet til høringsnotatet kapittel 3 *Tekst- og datautvinning* og de foreslåtte endringene i åndsverkloven kapittel 3 *Avgrensning av opphavsretten og forvaltning av rettigheter ved avtalelisens mv.*, nærmere bestemt forslag til ny § 50 f *Tekst- og datautvinning til forskningsformål*.

Vi mener at følgende problemstillinger knyttet til foreslått ny § 50 f bør grundigere utredes og/eller avklares nærmere:

1) Oversettelser

I høringsnotatet pkt. 3.6.3 vedrørende hva som omfattes av nye avgrensingsbestemmelser om tekst- og datautvinning, bemerkes det at det «i direktivet ikke er angitt begrensninger i hvilke formater som det kan fremstilles eksemplarer av ...». Videre uttales det at «Også forberedende prosesser for å muliggjøre utvinningen vil være omfattet.»

Vi kan ikke se at høringsnotatet drøfter hvorvidt unntaket fra enerett til eksemplarfremstilling omfatter reproduksjon gjennom *oversettelser*. FFI ser et klart behov for at unntaket også gjelder for oversettelser når digitalmarkedsdirektivets artikkel 3 skal gjennomføres i norsk rett.

Artikkel 3 i digitalmarkedsdirektivet pålegger medlemsstatene å vedta unntak fra rettighetene i artikkel 2 i direktiv 2001/29/EF (opphavsrettsdirektivet). Reproduksjon gjennom oversettelser, er omfattet av eneretten i artikkel 2 i opphavsrettsdirektivet. Ved at det i det nye digitalmarkedsdirektivet gjøres unntak fra artikkel 2, åpner dette også for at det kan gjøres reproduksjoner gjennom oversettelser for forskningsformål. Dette er imidlertid ikke uttrykkelig behandlet i digitalmarkedsdirektivet.

2) Lovlig tilgang

I forslaget til § 50 f første ledd oppstilles det et krav til at institusjonene må ha «lovlig tilgang» til verk for at de kan drive tekst- og datautvinning til forskningsformål uten opphavers tillatelse.

Høringsnotatets punkt 3.6.4 drøfter hva som menes med «lovlig tilgang» («lawfull acces» i direktivets art. 3). I direktivets fortale punkt 14 fremgår det at «lovlig tilgang» blant annet omfatter innhold som er *fritt tilgjengelig på internett*.

I høringsnotatet uttales følgende:

«Verk og arbeider fra ulovlige kilder er ikke omfattet. Rent språklig kan formuleringen i fortalen punkt 14 om at lovlig tilgang «[...] bør også omfatte tilgang til innhold som er fritt tilgjengelig på internett» kunne tolkes som at det er tilstrekkelig at alle kan lese eller se innholdet. Ulovlig utlagt materiale kan være fritt tilgjengelig. Det kan være vanskelig å identifisere og skille ut verk som er lagt ut ulovlig på Internett, når det skal gjennomføres tekst- og datautvinningsprosesser. Departementet kan likevel ikke se at det er holdepunkter for å hevde at ulovlig utlagt materiale er omfattet at tekst- og datautvinningsretten.» *

Problemstillingen om hvordan «lawfull access» i direktivets artikkel 3 skal forstås drøftes i opphavsrettskretser i EU. Enkelte tar til orde for at det er rettslig usikkerhet knyttet til hvorvidt «lawfull access» til «unlawful sources» kan omfattes av unntaket i artikkel 3.

Eksempelvis er det vanskelig å klarere opphavsrett av alle verk i forbindelse med trening av store mengder data, og nærmest umulig å trekke ut informasjon basert på ulovlig utlagt materiale i etterkant.

Det er verd å merke seg at formuleringene i hhv. direktivets artikkel 3 og 4 og forslag til åndsverkloven §§ 50 e og 50 f har forskjellig ordlyd på dette punktet:

Forskningsunntakene:

- Artikkel 3: «lawfull access»
- § 50 f: «lovlig tilgang til et verk»

De generelle unntakene:

- Artikkel 4: «lawfully accessible works»
- § 50 e: «tilgang til lovlig tilgjengelige verk»

Bestemmelsene regulerer unntak for ulike interessenter, og de samme hensynene som gjelder «forskningsunntaket» § 50 f gjelder ikke for det generelle unntaket § 50 e (hvor rettighetshaver kan forbeholde seg retten til TDM). Det kan derfor være gode grunner til at ordlyden er forskjellig.

For en forskningsinstitusjon vil det være fordelaktig å kunne utføre tekst- og datautvinning på alle verk den har lovlig tilgang til, selv om materialet potensielt kan inneholde ulovlig utlagt materiale. Dersom departementets forståelse skal legges til grunn, vil institusjonene kunne påføres betydelige kostnader og rettsusikkerhet; bestemmelsen (ny § 50 f) vil i ytterste konsekvens kunne miste sin relevans siden det kan bli vanskelig gjennomførbart å unngå ulovlig utlagt materiale ved skraping av data fra lovlig tilgjengelige åpne kilder.

Etter vårt syn bør det argumenteres for at «lawfull access» i direktivets artikkel 3 også bør omfatte ulovlig utlagt materiale, av hensyn til hva som er både praktisk og ressursmessig gjennomførbart ved tekst- og datautvinning til forskningsformål. Det vil være tilnærmet umulig å verifisere legaliteten til hvorvidt fritt tilgjengelig utlagt materiale, faktisk har tillatelse fra opphaver. Departementet bør derfor utrede denne problemstillingen nærmere, og vi henstiller om at de revurderer det synet de ga uttrykk for i høringsnotatet (ref. sitatet over *).

3) Kunstig intelligens (AI)

Digitalmarkedsdirektivet sier ikke noe om AI. Trening av AI-modeller og tekst- og datautvinning henger nært sammen, ettersom trening av AI-modeller er avhengig av svært store mengder åpent tilgjengelige data. I den sammenheng stiller vi spørsmålet om hhv. direktivets artikkel 3 og 4 og forslag til åndsverkloven §§ 50 e og 50 f bør sees i sammenheng med EU AI Act og forordningens implementering i Norge på sikt. Sammenhengen mellom kunstig intelligens og opphavsrett bør etter vårt syn behandles grundigere i forbindelse med forslagene til lovendringer.

Med hilsen

Jan Erik Torp
Assisterende direktør

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ikke håndskreven signatur.